

УДК 339.137.2+336

**ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ «БАЗЕЛЬ-III»****Юшко І.О.***ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана»*

У статті узагальнено основні вимоги нових стандартів «Базель-III» у контексті конкурентоспроможності транснаціональних банків. Здійснено огляд сучасної наукової літератури щодо конкурентоспроможності комерційного банку. На основі аналізу наукових підходів до трактування поняття «конкурентоспроможності комерційного банку» виявлено відмінності щодо транснаціональних та локальних банків. Виявлено основні чинники конкурентоспроможності ТНБ, які меншою мірою залежить від регулювання банківської діяльності в межах національних кордонів, проте, завдяки масштабу діяльності, підпадають під посиленій нагляд і підвищенні вимоги порівняно з регіональними та локальними банками з боку Ради з фінансової стабільності і Базельського комітету з фінансового нагляду. Масштаби діяльності ТНБ визначають перевагу за абсолютними показниками лідером. Однак за відносними показниками системно важливі банки демонструють в основному нижчі показники, ніж інші ТНБ. Результат аналізу кореляційної матриці за щільністю, характером та напрямком зв'язку між досліджуваними змінними для тридцяти ТНБ дав змогу виявити зв'язок між можливістю виконати вимоги «Базеля-III» та якістю управління активами.

Ключові слова: конкурентоспроможність, Базель-III, міжнародні стандарти, транснаціональний банк, системно важлива фінансова установа

UDC 339.137.2+336

**DETERMINANTS OF TRANSNATIONAL BANKS
COMPETITIVENESS UNDER THE CONDITIONS OF BASEL-III
INTERNATIONAL STANDARDS IMPLEMENTATION****Yushko I.***Kyiv national economics university named after Vadym Hetman*

The main requirements of the new standards «Basel III» in the context of the competitiveness of transnational banks (TNB) have been summarized in the article. The observation of the modern scientific visions about commercial bank competitiveness has been made. On the base of analysis the scientific approaches to the interpretation of the term «commercial bank competitiveness» the differences between transnational and local banks have been revealed. It has been investigated the basic factors of transnational banks competitiveness which is less dependent on

banking regulation within national borders but due to the scale of activities became the objects of enhanced monitoring and increasing demands comparing with regional and local banks by the Council of financial stability and Basel Committee of Financial Supervision. The author emphasizes that the scale of transnational banks performing determines the advantage according to absolute performance of the leader. However, in the term of relative indicators the systemically important banks show mostly lower rates than other TNB. The results of analysis the correlation matrix for the indicators of density, nature and direction of the correlation between the variables (indicators) of thirty transnational banks have shown the interdependence between the ability to meet the requirements of «Basel III» and the quality of asset management.

Keywords: competitiveness, Basel III, international standards, transnational bank, systemically important financial institution

Актуальність проблеми. Транснаціональні банки (ТНБ) відіграють надзвичайно важливу роль у сучасній глобальній економіці. Це пов'язано із забезпеченням стабільності на міжнародному валютно-кредитному ринку, а також, певною мірою, стабільності окремих внутрішньо- та зовнішньодержавних фінансових ринків. Саме ТНБ є потужними приватними кредиторами багатьох урядів. Одним із чинників економічного зростання країн та регіонів у глобалізованому світі є транснаціоналізація руху капіталів. Оскільки приватний капітал ТНБ спрямовується у найбільш високодохідні сфери бізнесу, транснаціональне кредитування у цілому сприяє розвитку інноваційної діяльності, що забезпечує конкурентні переваги країни на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Висока ризикованість банківської діяльності вимагає посиленої уваги не лише менеджменту банку, але й національних та наднаціональних інституцій з банківського нагляду та регулювання. Досвід стрімкого поширення світової фінансової кризи 2007-2009 років виявив слабкі місця системи банківського нагляду, що у свою чергу, спричинило розробку та прискорене узгодження оновлених принципів регулювання стабільності банків та банківських систем у стандарті «Базель-III», який не відмінняє, а доповнює попередні стандарти «Базель-II» та «Базель-I». Не всі ТНБ можуть забезпечити конкурентні переваги в посткризовій системі нагляду та посилених вимог щодо ліквідності та формування капіталів. З огляду на значне суспільне значення транснаціональних фінансових установ дослідження

конкурентоспроможності ТНБ в умовах запровадження міжнародних стандартів «Базель-III» є важливим та актуальним науковим завданням.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідження конкурентоспроможності банків викликає інтерес зарубіжних та вітчизняних науковців. Зокрема, серед вітчизняних науковців А.С. Криклій, І.О. Лютий, О.М. Юрчук дослідили особливості та діалектичний взаємозв'язок категорій ефективності та конкурентоспроможності, їх вплив на економічну спроможність та діяльність банків як суб'єктів ринку фінансових послуг [1]. Н.Ю. Гладинець, В.В. Петрина проаналізували та систематизували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо визначення поняття «конкурентоспроможність комерційного банку» [2].

Існують численні дослідження конкуренції на ринках банківських послуг в країнах з різним рівнем економічного розвитку. Наприклад, М.Д. Деліс дослідив банківську конкуренцію в умовах фінансової реформи [3], Дж. Годдарх та Дж. О.С. Вільсон застосували нерівноважний підхід для аналізу конкуренції банківської діяльності [4].

Меншою мірою проаналізовано чинники, що визначають конкурентоспроможність банків. При цьому більшість робіт з цієї тематики здійснена для розвинених країн. Дивись, А. Деміргус-Кунт, Л. Лаевен, Р. Левіне [5]. Чинники, що визначають конкурентоспроможність в нових ринкових економіках, в країнах, що розвиваються, та в країнах з ринками, що формуються проаналізовано у роботах М.Д. Деліс [6], а також Б.Н. Йеон, М.П. Оліверо, Й. Ву, які розглянули чинники зростання конкуренції іноземних банків у країнах Азії та Латинської Америки [7]. Здійснено емпіричний тест системи оцінки конкурентоспроможності акціонерних комерційних банків в Китаї [8].

А. Мірзаєї та Т. Мур докладно вивчили рушійні сили конкурентної поведінки в банківському секторі 146 країн за період 1999-2011 рр. Дане дослідження виокремлює особливості конкуренції в банківському секторі в групах країн з різним рівнем доходу (розвинені країни, країни з ринками, що формуються, країни, що розвиваються) [89]. Аналіз наслідків впровадження положень угоди Базеля-III у діяльності іноземних та закордонних банків, а також загальну стабільність фінансової системи та її економічне зростання розглядають О.М. Бага та В.А. Малахов [10], К.А. Бусько [11], О.Е. Медведева [10], Д. Хорунжий [11]. Українські науковці В.В. Коваленко та Д.С. Гайдукович [14], О.О. Папаїка та

Е.В. Косова [15] узагальнюють вимоги Базельських стандартів щодо регулювання капіталу банків і визначення перспектив їх впровадження в Україні. Разом з тим, як в зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі не отримало достатнього розгляду питання конкурентоспроможності ТНБ в умовах запровадження міжнародних стандартів «Базель-III», що визначило мету та завдання дослідження.

Основною метою роботи є дослідження чинників конкурентоспроможності ТНБ в умовах запровадження міжнародних стандартів «Базель-III».

Виклад основного матеріалу дослідження. Посткризовий період розвитку глобальної економіки свідчить про увагу міжнародної спільноти та національних урядів до нагляду та регулювання ТНБ. Транснаціональний характер сучасного руху капіталів визначає високу суспільну ціну від ризиків, які супроводжують діяльність ТНБ. На тлі зміни конфігурації світової економічної системи відбувається розширення глобального транскордонного кредитування комерційними банками, зростає рух позикового капіталу. Хоча питома вага ТНБ у русі міжнародного позикового капіталу знизилась, але вони лишаються провідними міжнародними кредиторами оскільки можуть надавати кредити у будь-якій валюті та на необмежений термін, без встановлення політичних та економічних застережень. Як свідчить статистичне повідомлення міжнародної банківської статистики, підготовлене Банком міжнародних розрахунків, глобальні транскордонні вимоги банків продовжували зростати на початку 2015 р., збільшившись на 755 млрд дол. США з кінця грудня 2014 р. і до кінця березня 2015 р. При цьому втричі прискорились щорічні темпи зростання вимог до 6 % у 2015 р., в порівнянні з 2 % роком раніше. Деноміновані в євро транскордонні вимоги і кредитування в зоні євро вирости в першому кварталі 2015 р. [16].

У науковій літературі проблематика конкурентоспроможності комерційних банків знайшла широке відображення. Зокрема у таблиці 1 представлено погляди науковців щодо трактувань поняття «конкурентоспроможність комерційного банку».

Разом з тим, дані трактування не враховують транснаціональний характер банківської діяльності, установ, які мають високу крос-юрисдикційну активність.

Таблиця 1 – Трактуювання дефініції «конкурентоспроможність банку»

Автори	Визначення поняття «конкурентоспроможність банку»
Заруба Ю.О.	«відображає успішність його функціонування в процесі набуття, утримання та розширення ринкових позицій, що передбачає здатність банківської установи забезпечувати відповідність власних послуг запитам споживачів та протистояти негативному впливу зовнішнього середовища»
Федулова Л., Волощук І.	«це здатність банку витримувати конкуренцію з іншими банківськими установами та суб'єктами господарювання, які задовольняють наявні потреби на споживчому цільовому ринку»
Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В.	«являє собою найважливіший елемент стратегічного управління діяльності банку, а результати її оцінки виступають передумовою як планування, так і цілей, що визначаються у результаті здійснення процесу стратегічного планування»
Лютій І.О., Солодка О.О.	«рівень їх готовності ефективно надавати конкурентні фінансові послуги, забезпечувати високу фінансову стійкість і динамічно розвиватися, враховуючи загальноекономічне і соціальне-політичне становище держави та протидіючи різноманітним зовнішнім і внутрішнім ризикам»
Котковський В. С., Коваленко Д.В.	«здатність витримувати конкуренцію на ринку банківських продуктів та послуг, при цьому забезпечуючи фінансову стійкість, з урахуванням політичних, економічних та соціальних факторів впливу»
Мірошниченко О.В.	«процес суперництва, що здійснюється в динаміці між суб'єктами банківського ринку (тобто чи між продавцями банківських послуг в особі банків, небанківських фінансово-кредитних інститутів і нефінансових установ, чи між їх покупцями в особі підприємств та домогосподарств), одночасно зацікавленими в досягненні однієї і тієї ж мети, в ході якого дані суб'єкти прагнуть забезпечити своє положення на цьому ринку»
Пржанова А.Е.	«процес суперництва комерційних банків і інших кредитних інститутів, що відбувається у динаміці, з приводу встановлення цін і обсягів пропозиції банківських послуг, а також з приводу формування цін і обсягу попиту на кредитні ресурси, в ході якого вони прагнуть забезпечити собі міцне становище на ринку кредитів і банківських послуг»

Джерело: [2, с. 816]

Згідно емпіричних досліджень, умови конкуренції у банківському секторі суттєво залежить від рівня економічного розвитку країни [3-9; 17-18]. Комерційні банки в країнах, що розвиваються, і в країнах з ринками, що формуються, мають більш високу ринкову владу, більш високий рівень монополізації, в умовах відносно слабких правових систем, непотизму і корупції, які обмежують силу конкурентних сил в порівнянні з умовами, в яких функціонує банківський сектор, у розвинених країнах. Однак конкурентоспроможність ТНБ меншою мірою залежить від регулювання банківської діяльності в межах національних кордонів, проте, завдяки масштабу діяльності, підпадає під посиленний нагляд і підвищенні порівняно з регіональними та локальними банками з боку Ради з фінансової стабільності і Базельського комітету з фінансового нагляду. Базельський комітет з фінансового нагляду у співпраці з Радою з фінансової стабільності розробив загальний комплекс заходів зі зниження морального ризику, викликаного глобальними системно важливими фінансовими установами (англ. - systemically important financial institution (SIFI)).

Базельський комітет визначив чинники для оцінки того, яка установа належить до системно важливої: розмір, складність, взаємопов'язаність, відсутність доступних замінників фінансової інфраструктури яку вона забезпечує, і її глобальна (крос-юрисдикційна) активність. У деяких випадках, за оцінками експертів, незалежно від показників, установу може бути віднесено до категорії SIFI або видалити його з переліку SIFI. Наразі Рада з фінансової стабільності спільно з Базельським комітетом з фінансового нагляду щорічно визначає перелік системно важливих банків світу. Зокрема у 2015 р. до нього увійшли 30 найбільших банків США, Європи, Китаю і Японії. За країною головного офісу банківської установи найбільша чисельність належить США (JP Morgan Chase, Citigroup, Bank of America, Goldman Sachs, Morgan Stanley, Bank of New York Mellon, State Street і Wells Fargo). Серед європейських банків до списку потрапили: по одному банку Німеччини (Deutsche Bank), Іспанії (Santander), Нідерландів (ING Bank), Швеції (Nordea), Італії (Unicredit); два банки Швейцарії (Credit Suisse та UBS); по чотири банки Великобританії (HSBC, Barclays, Standard Chartered і Royal Bank of Scotland) і Франція (BNP Paribas, Societe Generale, Credit Agricole і Group BPCE). Азія представлена чотирма банками Китаю (Agricultural Bank of China, Bank of China, China Construction Bank і Industrial and Commercial Bank of China) та трьома банками Японії (Mitsubishi UFG, Mizuho і Sumitomo Mitsui). Однак окремі ТНБ не увійшли до даного переліку лише через політичний тиск урядів. Оскільки в сучасній глобалізованій економіці будь-який ТНБ може змінити юрисдикцію головного офісу без суттєвих наслідків для функціонування установи.

«Базель-III» визначає розроблену Базельським комітетом з банківського нагляду реформу, яка передбачає поетапне впровадження комплексу заходів, а також реформу цільової аудиторії з визначенням специфіки мікро- і макропруденційного регулювання, з метою зміцнення регулювання, нагляду і управління ризиками банківського сектору, урахування проциклічних ефектів.

Регулювання стабільності банків та банківських систем у стандарті «Базель-III» у доповнення до попередніх стандартів «Базель-II» та «Базель-I» суттєво змінило умови функціонування банківської діяльності. Основними вимогами, порівняно з попередніми стандартами є досягнення банками до 2019 р.:

- підвищених вимог до достатності капіталу, а саме зростання акціонерного капіталу до 4,5 % (з 2015 р.);
- збільшення капіталу першого рівня до 6 % (з 2015 р.);
- впровадження буферу консервації капіталу розміром 2,5 % (поетапно з 2016 р.), що в свою чергу, збільшує вимоги до сукупного капіталу з 8 у 2014 р. до 10,5 % у 2019 р.;
- запровадження контрциклічного буферу у розмірі від 0 до 2,5 %;
- розширення норми покриття ризиків у формулі достатності капіталу;
- збільшення вимог щодо позабіржових операцій та рівня кредитного ризику із врахуванням впливу можливого фінансового стресу;
- запровадження коефіцієнту левериджу (частки позикових коштів);
- посилення нормативів коефіцієнтів ліквідності, а саме коефіцієнту ліквідного покриття та коефіцієнту чистого стабільного фінансування (ліквідних активів у випадку відпливу коштів має вистачити на 30 днів, а всі довгострокові активи фактично повинні бути забезпечені достатнім обсягом стабільних пасивів [2, 13, 21].

Посилення вимог у «Базель-III» до власного капіталу та ліквідності зумовило зростання попиту на фінансові ресурси. Ю. Баранова, Л. Чен та Н. Веуз знайшли докази того, що зменшення ємкості ринку підвищило чутливість цін корпоративних облігацій на зміну попиту з управління активами. Такі шоки попиту також мають більш негативний, хоча і тимчасовий, вплив на випуск облігацій, ніж до початку світової фінансової кризи [16].

Імплементация принципів «Базеля-III» впливає на ступінь банківської конкуренції, а відтак має наслідком зміни у глобальній банківській системі. Забезпечення власного акціонерного капіталу згідно вимог «Базеля-III» вимагає від банків подвоєння чистого прибутку. Як стверджує О.Е. Медведєва, банкам в найближчі 8 років може знадобитися до 1 трильйона доларів вливань в акціонерний капітал... Банкам доведеться збільшити свої прибутки вдвічі. А для збільшення прибутків банки будуть змушені піднімати відсоток по кредитах [10], що позначиться на фінансовій спроможності ТНК [19], а це у свою чергу вплине на зниження доходності глобального банкінгу.

Взаємопов'язаність конкурентоспроможності та ефективності розглядається в якості критерію економічної спроможності банків на ринку фінансових послуг [1]. За оцінкою самого Базельського комітету, вимоги до акціонерного капіталу з урахуванням розширення покриття ризиків та зростання коефіцієнтів загалом виросли в сім разів. Якщо загальні вимоги щодо сукупного капіталу згідно принципів «Базеля-III» збільшуються до 13 %; для системно важливих банків них запроваджено додаткові вимоги до капіталу у розмірі від 1 до 2,5 %, тобто для них цільове значення достатності капіталу може підвищитися до 15,5 % (цитовано за [13]). Тому для дослідження конкурентоспроможності ТНБ необхідно особливу увагу приділити показникам прибутку, активам та капіталу, а також якості управління банком.

Для аналізу нами обрано тридцять ТНБ зі списку Форбс Глобал 2000 (2016): ICBC, JPMorgan Chase, Wells Fargo, Bank of America, Citigroup, HSBC Holdings, BNP Paribas, Banco Santander, Royal Bank of Canada, Commonwealth Bank, Westpac Banking Group, ANZ, National Australian Bank, Bank of Nova Scotia, US Bancorp, Mizuho Financial, Sociйтй Гйййrale, Bank of Montreal, PNC Financial Services, Bank of New York Mellon, Lloyds Banking Group, BB&T, Natixis, Barclays, Royal Bank of Scotland, FirstRand, Standard Chartered, Regions Financial, KeyCorp, Comerica.

Для виокремлення чинників конкурентоспроможності ТНБ проаналізовано як абсолютні показники (чистий прибуток, млрд дол. США, виручка, млрд дол. США, величина активів, млрд дол. США та ринкова вартість, млрд дол. США), так і відносні показники (рентабельність продажів, рентабельність активів, загальну доходність активів, коефіцієнт витратності, рентабельність та доходність капіталу, рентабельність витрат), які розраховані за даними [21].

Як свідчать дані таблиці 2 за абсолютними показниками лідером у 2015 р. був Промисловий і комерційний банк Китаю (ICBC), який мав найвищі значення чистого прибутку, виручки та величини активів. Однак за відносними показниками цей банк випереджає інші ТНБ лише за рівнем рентабельності капіталу, тобто за величиною прибутку, який припадає на одиницю його ринкової вартості. Значення коефіцієнту рентабельності капіталу для банків від 5 % і вище свідчить про ефективність. Як можна побачити у таблиці 2 серед 30 ТНБ ефективно у 2015 р. працювали 28 банків окрім Lloyds Banking Group та Barclays.

Таблиця 2 – Показники діяльності тридцяти ТНБ за 2015 р.

	Продажі млрд дол США	Прибуток млрд дол США	Активи млрд дол США	Ринкова вартість млрд дол США	Рентабельність продаж, %	Коефіцієнт витратності, %	Рентабельність активів, %	Рентабельність капіталу, %	Доходність капіталу, %	Загальна доходність активів, %
ICBC	171,1	44,2	3420,3	198	25,8	74,2	1,3	22,3	86,4	5
JPMorgan Chase	99,9	23,5	2423,8	234,2	23,5	76,5	1,0	10,0	42,7	4
Wells Fargo	91,4	22,7	1849,2	256	24,8	75,2	1,2	8,9	35,7	5
Bank of America	91,5	15,8	2185,5	156	17,3	82,7	0,7	10,1	58,7	4
Citigroup	85,9	15,8	1801	138,1	18,4	81,6	0,9	11,4	62,2	5
HSBC Holdings	70,3	13,5	2409,7	133	19,2	80,8	0,6	10,2	52,9	3
BNP Paribas	74,9	7,4	2166,3	66,8	9,9	90,1	0,3	11,1	112,1	3
Banco Santander	49,8	6,6	1455,9	72,5	13,3	86,7	0,5	9,1	68,7	3
Royal Bank of Canada	33,1	7,7	853	90,7	23,3	76,7	0,9	8,5	36,5	4
Commonwealth Bank	33,1	6,9	657	99,2	20,8	79,2	1,1	7,0	33,4	5
Westpac Banking Group	30,2	6,3	571	80,6	20,9	79,1	1,1	7,8	37,5	5
ANZ	31,1	5,9	625,8	54,9	19,0	81,0	0,9	10,7	56,6	5
National Australian Bank	28,8	5	671,6	56,5	17,4	82,6	0,7	8,8	51,0	4
Bank of Nova Scotia	24,4	5,5	653,5	61,7	22,5	77,5	0,8	8,9	39,5	4
US Bancorp	21,1	5,8	428,6	75	27,5	72,5	1,4	7,7	28,1	5
Mizuho Financial	26	5	1625,5	40,7	19,2	80,8	0,3	12,3	63,9	2
Sociùtù Günùrale	28,4	4,4	1449,6	32,5	15,5	84,5	0,3	13,5	87,4	2
Bank of Montreal	18,2	3,4	496,9	41,8	18,7	81,3	0,7	8,1	43,5	4
PNC Financial Services	16	4	361	44	25,0	75,0	1,1	9,1	36,4	4
Bank of New York Mellon	15,4	3,2	372,9	44,2	20,8	79,2	0,9	7,2	34,8	4
Lloyds Banking Group	46,2	0,773	1189	70	1,7	98,3	0,1	1,1	66,0	4
BB&T	10,6	2,1	212,4	29,1	19,8	80,2	1,0	7,2	36,4	5
Natixis	14,4	1,5	543,4	17,2	10,4	89,6	0,3	8,7	83,7	3
Barclays	38,9	-0,49	1650,8	41,8	-1,3	101,3	0,0	-1,2	93,1	2
Royal Bank of Scotland	25,8	-2,4	1201,8	42,4	-9,3	109,3	-0,2	-5,7	60,8	2
FirstRand	5,8	1,7	73,5	18,5	29,3	70,7	2,3	9,2	31,4	8
Standard Chartered	20,5	-2,2	640,5	26,3	-10,7	110,7	-0,3	-8,4	77,9	3
Regions Financial	5,7	1,1	125,5	11,9	19,3	80,7	0,9	9,2	47,9	5
KeyCorp	4,5	0,871	98,4	10,4	19,4	80,6	0,9	8,4	43,3	5
Comerica	2,8	0,456	69	7,7	16,3	83,7	0,7	5,9	36,4	4

Джерело: складено та розраховано за даними [21]

Якість управління банку можна оцінити завдяки використанню коефіцієнта рентабельності активів, якщо цей відносний показник

дорівнює 1 % і вище. Як бачимо з таблиці, лише дев'ять з тридцяти банків змогли досягти даного критерію.

Загалом за показниками якості управління банком лідером був південноафриканський FirstRand, який продемонстрував найвищі значення рівня рентабельності продаж (29,3 %), рентабельності активів (2,3 %), загальної доходності активів (8 %) та найкращий (найнижчий) рівень коефіцієнту витратності серед тридцяти ТНБ (70,7 %).

Результат розрахунку кореляційної матриці виокремлених абсолютних та відносних показників для тридцяти банків дає змогу проаналізувати щільність, характер та напрямок зв'язку між досліджуваними змінними (табл. 3).

Таблиця 3 – Кореляційна матриця зв'язку між чинниками конкурентоспроможності тридцяти ТНБ у 2015 р.

	Прибуток, млрд дол США	Рентабельність продаж, %	Коефіцієнт витратності, %	Рентабельність активів, %	Рентабельність капіталу, %	Доходність капіталу, %	Виручка, млрд дол США	Активи, млрд дол США	Загальна доходність активів, %	Ринкова вартість, млрд дол США
Прибуток, млрд дол США	1	0,439	-0,439	0,354	0,654	0,096	0,925	0,771	0,204	0,863
Рентабельність продаж, %		1	-1,000	0,872	0,785	-0,574	0,134	-0,049	0,624	0,310
Коефіцієнт витратності, %			1	-0,872	-0,785	0,574	-0,134	0,049	-0,624	-0,310
Рентабельність активів, %				1	0,550	-0,631	0,080	-0,176	0,883	0,248
Рентабельність капіталу, %					1	0,000	0,463	0,362	0,297	0,363
Доходність капіталу, %						1	0,357	0,537	-0,586	-0,046
Виручка, млрд дол США							1	0,919	0,000	0,859
Активи, млрд дол США								1	-0,317	0,742
Загальна доходність активів, %									1	0,135
Ринкова вартість, млрд дол США										1

Джерело: розраховано автором

Інтерпретація показників щільності зв'язку здійснено згідно шкали Чеддока (табл. 4).

Таблиця 4 – Характеристика показників щільності зв'язку між змінними кореляційного аналізу

Кількісний ступінь щільності зв'язку	Якісна характеристика сили зв'язку
0,1 - 0,3	Слабка
0,3 - 0,5	Помірна
0,5 - 0,7	Середня
0,7 - 0,9	Висока
0,9 - 0,99	Дуже висока

Джерело: [23]

Як видно з таблиці 3, прибуток ТНБ має дуже високий прямий зв'язок з виручкою (0,925), зазвичай перевищення щільності зв'язку показника 0,9 свідчить про детермінований, а не стохастичний характер зв'язку. Формування прибутку має високий зв'язок з величиною активів та ринкової вартості компанії, а також середній - з рентабельністю капіталу.

Між рентабельністю продаж, рентабельністю активів та рентабельністю капіталу існує прямий високий зв'язок (0,872 та 0,785 відповідно) та прямий середній зв'язок із загальною доходністю активів (0,624) та обернений середній зв'язок з доходністю капіталу (- 0,574).

Важливим у посткризовому управлінні є коефіцієнт витратності, який розуміється нами як відношення операційних витрат до чистого прибутку і дає уяву скільки витрат потрібно для забезпечення одиниці прибутку. Тобто чим нижче цей коефіцієнт, тим краще. Тому напрямок взаємозв'язку між коефіцієнтом витратності та якістю управління активами та капіталу є оберненим. У таблиці 3 ми бачимо високу обернену щільність зв'язку з рентабельністю активів та рентабельністю капіталу (-0,872 та -0,785 відповідно).

Формування активів ТНБ має прямий високий зв'язок з прибутком (0,771) та прямий середній зв'язок з доходністю капіталу (0,537). Між величиною активів та обсягом продаж банківських послуг існує детермінований зв'язок.

Sig. (2-tailed) для всіх названих показників 0,000.

Висновки. Конкурентоспроможність ТНБ меншою мірою залежить від регулювання банківської діяльності в межах національних кордонів, проте, завдяки масштабу діяльності, підпадає під посиленний нагляд і підвищенні вимоги порівняно з регіональними та локальними банками з боку Ради з фінансової стабільності і Базельського комітету з фінансового нагляду. Масштаби діяльності ТНБ визначають перевагу за

абсолютними показниками лідером. Так, у 2015 р. лідером був системно важливий банк світу Промисловий і комерційний банк Китаю (ICBC), який мав найвищі значення чистого прибутку, виручки та величини активів. Однак за відносними показниками цей банк випереджає інші ТНБ лише за рівнем рентабельності капіталу. За відносними показниками системно важливі банки демонструють в основному нижчі показники, ніж інші ТНБ. Наприклад, низькі значення мають Lloyds Banking Group, Barclays та Royal Bank of Scotland. Загалом за показниками якості управління банком лідером був південноафриканський FirstRand.

Результат аналізу кореляційної матриці за щільністю, характером та напрямком зв'язку між досліджуваними змінними для тридцяти ТНБ дав змогу виявити високий зв'язок між можливістю виконати вимоги «Базеля-III» та якістю управління активами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Криклій А.С. Конкуреноспроможність і ефективність як критерії економічної спроможності банків на ринку фінансових послуг / А.С. Криклій, І.О. Лютий, О. М. Юрчук // Економіка та держава. – 2008. – №11. – С.16-19.
2. Гладинець Н.Ю. Конкуреноспроможність комерційного банку: теоретичні аспекти та підходи до визначення / Н.Ю. Гладинець, В.В. Петрина // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вісник №4. – С. 814–818.
3. Delis M.D. Bank competition, financial reform, and institutions: the importance of being developed / M.D. Delis // Journal of Development Economics. – 2012. – Vol. 97. – Pp. 450–465.
4. Goddard J. Competition in banking: a disequilibrium approach / J. Goddard, J.O.S. Wilson // Journal of Banking and Finance. – 2009 – Vol. 32. – Pp. 2282–2292.
5. Demircug-Kunt A., Laeven L., Levine R. Regulations, market structure, institutions, and the cost of financial intermediation / A. Demircug-Kunt, L. Laeven, R. Levine // Journal of Money, Credit and Banking. – 2004. – Vol. 36. – Pp. 593–622.
6. Delis M.D. Competitive conditions in the Central and Eastern European banking systems / M.D. Delis // Omega. – 2010. – Vol. 38. – Pp. 268–274.
7. Jeon B.N., Olivero M.P., Wu J. Do foreign banks increase competition? Evidence from emerging Asian and Latin American banking markets/ B.N. Jeon, M.P. Olivero, J. Wu // Journal of Banking and Finance. – 2011. – Vol. 35 (4). – Pp. 856–875.
8. Yanjuan Cui Empirical Test on Building up Competitiveness Appraisal System of Joint Stock Commercial Banks in China / Yanjuan Cui // International Journal of Economics and Finance. – 2012. – Vol. 4. – No. 9. – Published by Canadian Center of Science and Education.

9. Mirzaei A. What are the driving forces of bank competition across different income groups of countries? / A. Mirzaei, T. Moore // *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. – September 2014. – Volume 32. – Pp. 38–71.
10. Бага О.М. Перспективи запровадження міжнародних стандартів «Базель-III» для вітчизняних банків на основі міжнародного досвіду / О.М. Бага, В.А. Малахов // *Траектория науки*. – 2016. – Т. 2. – № 4. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/perspektivi-zaprovadzhennya-mizhnarodnih-standartiv-bazel-iii-dlya-vitchiznyanih-bankiv-na-osnovi-mizhnarodnogo-dosvidu>
11. Бусько К.А. Транспаретність капіталу та ризиків діяльності банків в контексті вимог «Базеля III» / К.А. Бусько // *Int- konf.Org* – наукові конференції. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goo.gl/vv62As>. – Назва з екрана.
12. Медведева О.Е. Внедрение международных стандартов Базель III: плюсы и минусы // *Молодой ученый*. – 2014. – №1. – С. 398–401.
13. Хорунжий Д. Сучасні тенденції впровадження положень Базеля III / Д. Хорунжий // *Вісник Національного банку України*. – 2015. – №4. – С. 60–65.
14. Коваленко В. В. Достатність капіталу банківської системи в умовах циклічного розвитку економіки / В. В. Коваленко, Д. С. Гайдукович // *Стратегічні пріоритети*. – 2014. – №1. – С. 48–58.
15. Папаїка О.О. Капітал банків у контексті вимог міжнародних стандартів Базель-III: перспективи для України / О.О. Папаїка, Е.В. Косова // *Бізнес Інформ*. – 2014. – №7. – С. 241–246.
16. Baranova Y. Has corporate bond market liquidity fallen? / Y. Baranova, L. Chen and N. Vause // *Bank Underground*. – 2015. – 27 August.
17. «Market liquidity – resilient or fleeting? Global Financial Stability Report International Monetary Fund IMF. Chapter 2, October, 2015.
18. Papaioannou G. Procyclical behaviour of institutional investors during the recent financial crisis: causes, impacts, and challenges / Papaioannou G., J Park, J Pihlman and H van der Hoorn // *IMF Working Paper*. – 2013. – WP/13/193, September.
19. Гальперіна Л. П. Фінансові чинники стратегій ТНК на глобальному ІТ-ринку / Л. П. Гальперіна, Л. І. Лук'яненко, А. Ю. Яценко // *Інвестиції: практика і досвід*. – 2015. – № 24. – С. 89–94.
20. Basel III Monitoring Report / Basel Committee on Banking Supervision: Bank for International Settlements, 2014. – 47 p. – Available from: <http://www.bis.org/publ/bcbs289.pdf>.
21. Forbes 2016. The World's Biggest Public Companies. Available from: <http://www.forbes.com/global2000/list>
22. Basel III phase-in arrangements. Website of Bank for International Settlements. - Available from: http://www.bis.org/list/bcbs/page_1.htm
23. Статистика: [підручник] / А.М. Єріна, З.О. Пальян. – К: КНЕУ, 2010. – 351 с.